

KULTURDEPARTEMENTET

Kulturdepartementets priser for årets barne- og ungdomslitteratur utgitt i 2017

Juryleders tale ved Mari Eeg under prisutdelingen 8. mars 2018

Kjære statssekretær, prisvinnere, forfattere, illustratører, bildebokkunstnere, tegneserieskapere og oversettere og alle andre som har heiet årets bøker frem. Det har vært et godt og spennende leseår! Vi har lest og vurdert oss gjennom ca 350 bøker, og vi har både ledd og grått.

Virkeligheten har kommet enda tettere på gjennom barne- og ungdomslitteraturen i år. Flykninger og det flerkulturelle aspektet er en av de mest fremtredende trendene. Utgivelsene spenner fra det poetiske, vakre til det mer didaktiske, og for alle aldersgrupper. Her vil vi spesielt trekke frem Bjørn Sortlands *Hver morgen dyppet min søster brystene i isvann for å bli pen*. Tittelen er kanskje den lengste setningen i en roman det ellers er lett å lese, men ikke enkel å fordøye, og som fortjener oppmerksomhet. Det flerkulturelle aspektet kommer også tydelig frem som et mer hverdagslig tema, samtidig som vi får sterke stemmer i offentligheten, som forfatterne av den nominerte fagboken *Skamløs*.

Utenforskap er et uttrykk som allerede har vært brukt om bokåret 2017.

Flyktingematikken er en del av dette utenforskapet, det samme er de mange utfordrende familieforholdene, som fravær av foreldre, omsorgssvikt, sykdom, flytting og identitetssøking. Et eksempel er den nominerte *Lydighetsprøven*, som kan sees som en del av en tematisk trilogi, om vold, misbruk og mobbing, der Bjørn Ingvaldsen viser oss et liv utenfor fellesskapet, og beskriver hvordan omverdenen ikke klarer å gripe inn. Konsekvensene er fatale, og er en av få barnebøker som bryter med konvensjonen om en lykkelig slutt.

Et eksempel på et selvvalgt utenforskap finner vi i romanen *Miss* av Synne Sun Løes, der hovedpersonen velger å gjøre opprør mot foreldre og det bestående ved å melde seg ut, og ikke innfri deres og samfunnets forventninger til kropp, utseende og skolegang.

Juryen synes samtidig vi har lest flere morsomme bøker i år, det er en gledelig utvikling. Årets vinner i kategorien litteratur, *Snillionen* av Arnfinn Kolerud, er et strålende eksempel på dette. Vi har ledd godt av å lese om hva penger gjør med folk på godt og vondt, har gledet oss over finurlige språklige vendinger og kost oss med hvordan hverdagspråket vårt blir brukt på en underfundig, og poengtert måte.

Også blant bildebokskaperne skjer det mye. Mari Kanstad Johnsen har gitt ut en ABC som gir nye og gamle lesere en nyskapende inngang til bokstaver og språk, og åpner dørene inn til en bygård med et alfabet av fantasi og glede. Vinneren av bildebokprisen er en fagbok som sprenger sjangeren, med en god historie som binder alfabetet sammen.

Prisvinneren i klassen for faglitteratur, *Følelser til å bli sprø av* – av Mariann Youmans, har valgt et nytt og spennende grep for å forklare følelser og psykiske lidelser hos ungdom. Den tar utgangspunkt i de vanlige følelsene fremfor diagnosen, og gjør de unge til eksperter i egne liv. Det er å ta

ungdommene på alvor! Vi skulle gjerne sett enda flere gode sakprosa-bøker til barn og unge av høy kvalitet i år.

Heldigvis kommer det bøker som nominerte *Googolplex* av Magnus Holm og Rune Markhus, en fagbok og bildebok som virkelig har valgt rett måte å skape forståelse for matematiske begreper. Tall, linjer og geometriske figurer er tegnet inn i landskapet og omgivelsene rundt, og teksten er leken og poetisk. Illustrasjonene både løfter og bærer formidlingen.

Det bringer oss over til illustrasjonsprisen, som i år går til Iben Sandemose for illustrasjonene til Eva Jensens posthumt utgitte diktsamling *Kom si, kom sa*. Også dette en utgivelse som med lekenhet og humor tar barnet på alvor. Iben Sandemoses egenartede, surrealistiske og markerte strektegninger av figurer og fantasidyr i grafiske landskap utvider Eva Jensens dikt.

Årets nominerte debutanter har en stor bredde, fra Ingvild Boberg og Helene Brox bildebok om sjalusi, *Tre er en for mye*, til Ingunn Thons mer klassisk humoristiske bok *Ollis*, som viderefører tradisjonen fra Pippi og Tonje Glimmerdal, med sterke jentekarakterer, originalitet og språklig kraft. Magnhild Winsnes debutbok er en grafisk roman, om den sommeren alt forandret seg. Hanna er fremdeles et barn, for henne er lykken det rituelle, hun er opptatt av leken, og forstår ikke de sosiale kodene når jentene rundt henne blir ungdommer. Med sparsommelig tekst, tydelig strek og et filmatisk bildespråk er prisvinneren *Hysj* en stilsikker debut, både bildemessig og fortellerteknisk. Vi har med andre ord mye å glede oss til fremover, vi får stadig påfyll av spennende stemmer.

Nominasjonene til tegneserieprisen spenner vidt. Thomas Falla Eriksen, som er nominert med *Den fjerde veggen*, er også debutant, og gir et metaperspektiv på tegneserieskaperens rolle, i en tredimensjonal fortelling på en todimensjonal flate. Årets vinner, *I'm a girl, it's fantastic* av Ida Neverdahl,

er en samling på fire tegneserienoveller som viser oss blant annet uoppnåelig higen etter et perfekt ytre, spiseforstyrrelser, hår, menstruasjon og tilfeldig sex. Tegningene er like rå som tematikken, det hele er rått, brutalt og nådeløst ærlig.

Tematikk knyttet til kjønn finner vi også i oversettelsene, der vinneren er en roman med kjønnsoverskridende tematikk. Line Almhjell har oversatt *Guttene* fra svensk. Fortellingen er fascinerende, både mystisk og spennende – en idéroman som utforsker alternative fortellinger og virkeligheter om kjønn og identitet. Hun beholder Schiefauers poetiske kvaliteter i språket, godt tilpasset temperaturen i fortellingens ulike partier.

De oversatte bøkene er viktige, de bringer inn nye stemmer og virkeligheter i det norske. Vi har fått flere oversettelser fra de nordiske språkene, men vi skulle gjerne sett flere titler oversatt fra andre språkområder enn engelsk/amerikansk. Og ikke minst skulle vi gjerne sett flere godt bearbejdede oversettelser, mange, særlig seriene, bærer preg av hastverksarbeid. Unge lesere fortjener det aller beste.

Det er en mannlig vinner i år, og resten kvinner – på selveste kvinnedagen. Mange av bøkene tematiserer det å være kvinne. Og blant årets utgivelser er det flere bøker som handler om to jenter som blir forelsket i hverandre. Disse bøkene trenger vi! Men vi savner samtidig flere gutter som hovedpersoner i bøkene i år, og vi savner gutter som blir forelsket i hverandre. For å møte dem må vi til den oversatte litteraturen.

Vi som sitter her har et felles prosjekt – god litteratur, litteratur som skaper leseglede og store leseropplevelser for barn og unge. Til det trenger vi bredden som forfattere og illustratører skaper, vi trenger lettest litteratur og litteratur som er lett å lese. Og vi trenger formidlere og skolebibliotekarer som

ser ungene som lesere og heier dem inn i litteraturen.

Til slutt; kjære jury som i år har bestått av

Anne Schäffer, Silje B. Johannessen, Atle Krogstad, Anders Sandanger og
undertegnede: Takk for all tiden dere har brukt, engasjementet og latteren!

Takk for oppmerksomheten.